

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel M¼d¼rl¼đ¼
2020 Haziran**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	6
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	7
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	10
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	12

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

A) Dış Ticaret Mevzuatı

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)'de ticaret düzenlemeleri liberal niteliktedir. Yedi Emirliğin bir araya gelmesinden oluŐan federal bir yönetim sistemine sahip olan ülkede hukuki karar ve uygulamalar hem federal düzeyde hem de Emirlik leğinde gerçekleŐmektedir. Buna bağlı olarak dış ticaret faaliyetlerine ilişkin kurallarda temel olarak federal kurallar geçerli olurken, detay hususlarda Emirlik bazında birinden diğerine deĐiŐen kural ve uygulamalarla karŐılaŐmak mümkündür.

Serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu BAE'nin ekonomik zenginliği büyük ölçüde petrol ve doğal gaz üretimine ve ihracatına dayanır. Hidrokarbon gelirleri, ekonomisinin dayanıklılığını artıran en önemli kaynağıdır. Uluslararası rekabetin yoğun yaŐandığı bir serbest pazara sahiptir. Yabancı sermayeye açıktır. İç piyasa rekabetçi, fiyata duyarlı ve dışa açık bir pazardır. Bölgedeki diğer ülkelerin de önemli ölçüde mal ve hizmet tedarik ettiği veya temin ettiği bir ticaret merkezi konumundadır. Pazarın bu özelliğinden dolayı, ülkede her ülkeye ait ürün bulmak mümkündür.

Ülkede zellikle Dubai Emirliği, bölgesinde, ticaret, finans ve turizm merkezi unvanına sahiptir. Coğrafya ve nüfusu küçük olduğundan dış ticaretinde re-export önemli bir rol oynamaktadır.

B) Gümrük Vergileri

BAE, Körfez İŞbirliği lkeleri (KİK) içerisinde yer alan 6 ülkeden biridir. Söz konusu ülkelerin kendi aralarında gümrük birliği, 3. lkelere karşı ise ortak gümrük tarifeleri vardır. BAE'de, 2003 yılından bu yana, KİK'in Ortak Gümrük Rejimi uygulanmaktadır. Bu çerçevede, bazı seçilmiŐ ürünler dışında kalan (*bazı gıda ürünleri gümrük vergisinden muaftır*) tüm maddelerin ithalatında, KİK'in ortak gümrük rejimi uyarınca genel gümrük vergisi oranı %5 uygulanmaktadır. Gümrük vergisi, ürünün CIF bedeli üzerinden tahsil edilmektedir. Gümrük vergi oranı sadece alkol (%50) ve tütün (%100) için farklılık göstermektedir.

Tüm ürünlerde uygulanan gümrük vergileri DT kapsamında baĐlanmıŐtır. Ad valorem vergi uygulanan ürünler, tarife cetvelindeki tüm ürünlerin %97'sine karŐılıklı gelmektedir. BAE açısından ortalama bağlı tarife oranı %14,4'tür. Ayrıca, %5 oranındaki KDV, iç piyasada üretilen ürünlerin yanında, ithal ürünlere de uygulanmaktadır.

C) İ Vergiler ve Oranları

BAE'de gelir vergisi ve kurumlar vergisi bulunmamaktadır.

1 Ocak 2018 tarihinden itibaren %5 oranında KDV uygulaması yürürlüğe girmiŐtir. EĞitim, sağlık alanlarındaki bir takım hizmetler, ham altın ve kuyumculuk ürünlerinin toptan satışı vb. alanlar KDV uygulamasından muaf tutulmuŐtur.

Ayrıca, tütün, tütün ürünleri veya nikotin içeren elektronik sigaralarda %100, Őekerli ve gazlı içecekler %50 ve enerji içecekleri %100 oranında tüketim vergisine (*excise tax*) tabidir. BAE'de yerleşik firmalar veya ithalatçılar tüketim vergisinin ödenmesi için BAE Vergi Kurumuna (Federal Tax Authority) kayıt olmak zorundadır.

D) Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Emirates Standardizasyon ve Metroloji Otoritesi (ESMA), BAE’de standartların belirlenmesi ve uygulanması ile ilgili yetkili federal kurumdur. 28/2001 sayılı Kanun uyarınca ulusal standardizasyon organı olarak kurulmuştur. Her türlü ürün için ulusal standartların belirlenmesi, ulusal standartların uluslararası standartlarla uyumlaştırılması, test ve kalibrasyon laboratuvarlarının yetkilendirilmesinden sorumludur. Genel merkezi Abu Dabi’de bulunan ESMA ulusal standartların bünyesindeki teknik komiteler tarafından hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlar. Söz konusu kuruluş ayrıca, BAE'deki DTÖ Ticarete Teknik Engeller (TBT) bildirim noktası ve Körfez İşbirliği Konseyi'nin standardizasyon kuruluşu Körfez Standartları Örgütü'nün (GSO) bir parçasıdır.

ESMA, gerek ithal gerek ülke içinde piyasaya sunulan ürünlerin ulusal veya uluslararası standartları karşılayıp karşılamadığını belirleyen “Emirates Uygunluk Değerlendirme Programı”nı (ECAS) yürütmekte ve aynı zamanda standartların ve teknik düzenlemelerin uygulanmasını izlemektedir. *(Uygunluk sertifikasyonları için izlenmesi gereken yol ve yöntemleri hakkında gerekli bilgiler ve ECAS kapsamındaki ürünler hakkında detaylı bilgiye erişmek için customercare@esma.gov.ae adresi üzerinden iletişime geçilebilir.)*

ESMA aynı zamanda test ve kalibrasyon laboratuvarlarını ve uygunluk değerlendirme kuruluşlarını akredite etmek için “Ulusal Akreditasyon Kurumu” olarak görev yapar. ESMA, uygunluk değerlendirme kuruluşlarını “Emirates Ulusal Akreditasyon Sistemi” (ENAS) aracılığıyla akredite etmektedir. (<http://www.enas.gov.ae/en-us/ENAS/Pages/About-ENAS.aspx>.)

ESMA, standardizasyon, metroloji, uygunluk ve akreditasyon alanlarıyla ilgili birçok uluslararası ve bölgesel otorite ve kuruluşta aktif bir üyedir. (The International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC), the International Organization for Standardization (ISO), World Trade Organization (WTO), the Codex Alimentarius Commission (Codex), International Electrotechnical Commission (IEC), the Arab Industrial Development and Mining Organization (AIDMO), the Standardization Organization for the Gulf Cooperation Council (GSO), the International Organization for Legal Metrology (OIML), and the International Halal Accreditation Forum (IHAF))

- ESMA Ulusal Akreditasyon Birimi: accreditation@esma.ae
- Uygunluk Değerlendirme Birimi: conformity@esma.gov.ae
- Metroloji Birimi: metrology@esma.gov.ae

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

BAE’deki teknik düzenlemeler ve standartlar uluslararası düzenlemelerle uyumlaştırılmış olsa da, yerel kural ve uygulamalar kimi ürünlerin ticaretinde uluslararası düzenlemelerin dışında niteliklere sahiptir. BAE’ye ürün sevkiyatında ithalatçının geçerli bir ticaret lisansı sahibi olmasının haricinde, çoğunlukla dini kurallar, yerel ahlak kuralları ve diğer duyarlılıklara dayalı olarak bazı ürünlerin ülkeye girişine yasak konulmuş veya özel izinle ithal edilebilmesine izin verilmiştir.

BAE’ye yapılan ithalatta aranan belgeler genel hatlarıyla ürünün faturası, menşe sertifikası, konşimento ve çeki listesi olarak sıralanmaktadır. Ayrıca ürünün niteliğine göre söz konusu belgelere ek olarak ilave birtakım test analiz belgeleri, ruhsatname ve sertifikalar da aranmaktadır.

Gıda güvenliği bağlamında zorunlu olan “Sağlık Sertifasının” yanısıra, ayrıca tüm sığır ve kümes hayvanları ürünleri ithalatında İslami kurallara göre kesilmiş olduğuna dair menşe ülkede düzenlenmiş ve onaylanmış kuruluştan alınacak “helal sertifikası” istenilmektedir.

Yine, Dubai’ye ithal edilen gıda ürünleri, gıda güvenliği açısından, öncelikle Dubai Belediyesinin kontrol ve onayından geçirilmektedir. Gıda ürünleri laboratuvar testlerine tabi tutulmakta, ayrıca BAE standartlarına uymayan ürünlerin satışı BAE’de tamamen yasaklanmakta ve ithal edilen bu ürünlerin 10 gün içerisinde imhası (yada Arap olmayan üçüncü bir ülkeye satışı) istenebilmektedir. Dondurulmuş ve soğuk ürünler için taşıma esnasındaki sıcaklık derecelerini gösterir kayıtlar ve belgeler de talep edilebilmektedir. Bitki ürünleri ithalatında ise "bitki sağlık sertifikası (phytosanitary certificate)" gümrük idaresince aranılmaktadır.

Tarımda zararlılarla mücadele için kullanılan kimyasal ve biyolojik ilaçların BAE’ye ithalatında menşe ülkede verilmiş ruhsatnamenin yanı sıra bir başka OECD ülkesinde verilmiş ruhsatname, menşe ülkede düzenlenmiş formülasyon belgesi (Certificate of Pesticide Composition), ilacın içerdiği aktif maddelere ilişkin analiz belgesi gibi belgeler aranmaktadır. Tarımsal ilaçların ithalatı, sadece geçerli ithal iznine sahip tescilli ithalatçılar tarafından yapılabilmektedir.

Ayrıca, BAE Sağlık Bakanlığı sicilinde kayıtlı olmayan tıbbi ilaçların ithalatı yapılamamakta ve sorumluluk imalatçı ile acentesine ait olmaktadır. Ürünün Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından öngörülen tüm gereklilikleri karşıladığını gösteren "Eczacılık Ürünü Sertifikası-Certificate of a Pharmaceutical Product-" gümrükte tıbbi ilaçlar ithalatında aranan belgeler arasındadır.

İthalatı izne tabi ürünler ve ilgili kamu kurumları için detaylı bilgiye <https://www.adcustoms.gov.ae/en/Restricted-Banned-Commodities> linkinden ulaşılabilmektedir.

E) Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

BAE'deki etiketleme gereksinimleri, teknik düzenlemeye tabi tüm ürünler için geçerlidir. Özel etiketleme gereklilikleri yönetmelikte ve/veya ilgili standartlarda belirtilmiştir. Örneğin oyuncakların üzerindeki tüm uyarı etiketlerinin Arapça veya Arapça ve İngilizce olması gerekir. Sigara paketleri Arapça'da özel bir sağlık uyarısı gerektirir.

Yine, tüm gıda ürünleri sevkiyatları etiketleme ve raf ömrüne ilişkin mevzuata uygunluk açısından denetlemeye tabidir. Gıda ürünleri ithalatında ürünün ambalajı/paketi üzerinde; tek etiket olması, açıklama ve uyarıların mutlaka Arapça olması ve bu çerçevede “ürün adı, markası, adedi, menşei ülke, imalatçı, içindekiler, üretim tarihi ve son kullanım tarihi” bilgilerinin paket üzerinde (Arapça) belirtilmesine bilhassa dikkat edilmektedir.

F) Teknik Engeller

Tarımda zararlılarla mücadele için kullanılan kimyasal ve biyolojik ilaçların BAE’ye ithalatında menşe ülkede verilmiş ruhsatnamenin iki farklı OECD ülkesinde düzenlenmiş olması zorunluluğu ve formülasyon belgesinin menşe ülke hükümetinin böcek ilaçları ruhsatnamesi düzenleyen yetkili kurumuna ait bir laboratuvar dan veya bu kurumun yetkilendirdiği ve “İyi Laboratuvar Uygulamaları” niteliği taşıyan bir laboratuvar dan alınması gerekliliği firmaları ihracatlarında sıkıntıya sokmaktadır.

Türk bankalarınca düzenlenen teminat mektuplarının BAE makamlarınca kabul edilmemesi ve Türk firmalarının teminat mektubu edinmek için garantiye ihtiyaç duyması, teminat mektuplarının maliyetini artırmaktadır. Bu maliyetler proje değerleri ile orantılı olarak artmakta, bu durum firmalarımızın rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

BAE’de anlaşmazlıkların çözümünde başvuru gerek tahkim gerek mahkeme süreçleri uzun zaman alabilmekte ve maliyetli olabilmektedir. Mahkeme süreçlerinin sonunda mahkeme kararlarının yürürlüğe konulmasında Emirlikler arasında farklılıklar bulunmaktadır.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

A) Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

BAE’de fikri ve sınai mülkiyet hakları ile ilgili olarak korumacı düzenlemeler mevcuttur. Özellikle, Dubai, Ortadoğu şehirleri arasında, lüks giyim ürünleri ve aksesuarlar da dâhil olmak üzere, uluslararası markaların tanıtılması ve pazarlanması anlamında önemli bir merkezdir.

BAE, Madrid Protokolü’ne dâhil olmadığından, firmaların ürünlerini sahteciliğe karşı korunması için ticari markalarını ve telif haklarını Ekonomi Bakanlığı’na tescil ettirmeleri gerekmektedir.

B) Dağıtım Kanalları

BAE’ye ihraç edilen bir malın pazardaki başarısı, acenta veya distribütörün ya da ithalatçının pazarlama ve dağıtım ağının yaygınlığı ve etkinliği ile doğru orantılıdır. Piyasada rekabet çok yoğundur. Bu yüzden acenta seçimi oldukça önemlidir.

C) Tüketici Tercihleri

Ülkenin ticaret merkezi durumunda olan Dubai, rekabetin çok yoğun olduğu bir pazardır. AVM’lerde, dünya markası ürünler satılmaktadır. Bu AVM’ler çoğunlukla üst segment tüketiciler ile turistlere hizmet vermektedir.

Başta Çin, Rusya ve İran olmak üzere, komşu ülkelerden gelen (alım gücü yüksek) turistler ülkedeki tüketim harcamalarını yükseltmektedir. Orta ve alt kesim ise, küçük ve orta boy alışveriş merkezleri ile küçük işletmelerden alışveriş yapmaktadır. Ayrıca, sene içinde belirli dönemlerde indirimli (perakende) satışa yönelik yapılan festivaller bölge ülkelerinden yoğun ilgili görmektedir.

BAE’de ticari faaliyetler çok iyi organize olmuştur. Hileli ticarete ilişkin cezai yaptırımlar ağırdır. Perakende alışverişlerde, çok düşük marjlarda pazarlık usulü fiyat indirimi olabilmektedir. Küçük çarşılarında (souq) ve sokak dükkanlarında ise daha ziyade nispeten düşük fiyatlı ancak kalitesi de düşük (uzakdoğu menşeli) ürünlere rastlanmaktadır. Ticari amaçların yanı sıra, diğer komşu ülkelerde yaşayanlar sıklıkla hafta sonu tatili ve eğlence amacıyla Dubai’yi ziyaret etmektedir.

D) Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

BAE piyasası rekabetçi, fiyata duyarlı ve dışa açık bir pazardır. Pazarın bu özelliğinden dolayı ülkede neredeyse her ülkeye ait malları bulmak mümkündür. Piyasada rekabet çok yoğundur ve piyasada tutunabilmek için satılacak ürünün kalite ve fiyat açısından rekabet üstünlüğüne sahip olması önemlidir. Ayrıca, kalite, raf ömrü (üretim ve son kullanım tarihi), satış sonrası hizmet ve standartlara uygunluk gibi faktörlerin önemi göz ardı edilmemelidir. Fiyat belirlenirken, rakip ürünlerin fiyatları dikkate alınmalıdır.

Piyasada güven kaybetmiş bir marka veya firmanın bu piyasada bir daha tutunabilmesi çok zordur. İthalat yapacak firmanın, ülke içinde yerleşik ve ticaret lisansı ve ticaret odası üyelik sertifikası sahibi olması ve çalıştığı bir bankası olması gerekmektedir.

E) Kamu İhaleleri

Kamu İhale Kanunu ile federal kamu proje ihalelerine teklif verme hakkı, BAE’li tedarikçi ve yüklenicilere veya en az %51 oranında hissesi BAE vatandaşlarına ait olan ve BAE’de yerleşik şirketlere verilmiştir. Yine, ihalelere katılabilmek için yerel bir acenta veya distribütör kullanılması gerekmektedir. Ancak, hizmet ya da ürünün BAE’de bulunmaması halinde, kamu ihalelerine yabancı firmalar davet edilebilmekte ve gerekli ihale/proje koşullarını karşılaması durumunda doğrudan yabancı firmaya ihale verilebilmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Milli Gelirin Sektörel Dağılımı

	Payı	2016	2017	2018
Hizmet sektörü/GSYİH	%	57,7	56,2	52,5
Sanayi sektörü (inşaat dahil) /GSYİH	%	41,5	43	46,8
Tarım sektörü/GSYİH	%	0,8	0,8	0,7

Kaynak: Dünya Bankası (22.6.2020)

A) Tarım ve Hayvancılık

Ülkenin tarım üretimi yetersiz olduğundan, ihtiyaçların büyük bir bölümü ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ülkenin tarım aleyhindeki zor coğrafi ve iklim koşullarından dolayı, gıda sektörünün GSYİH’ye katkısı oldukça düşük (%1 civarında) bir seviyede olup, üretim ülkenin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

Dolayısıyla, gıda sektöründe kendi kendine yeterliliğin sağlanması zordur. Bu çerçevede, gıda fiyatlarındaki artışı önlemek ve düzenli gıda arzını sağlayabilmek için Sudan ve Pakistan gibi ülkelerde tarımsal yatırımlar yapılmaktadır. Balıkçılık, gıda sektörünün geleneksel kısmını oluşturmaktadır.

Ülkede üretimi yapılan başlıca gıda ürünleri; un, makarna, şeker, süt ve süt ürünleri (peynir), yemeklik yağ, konserve/dondurulmuş gıda (balık, sebze), kırmızı/beyaz et, domates salçası ve meşrubatlardır.

B) Sanayi

BAE’de imalat sanayi hidrokarbona dayalı olmakla birlikte, diğer bazı imalat sanayi alt sektörleri de büyümeye başlamıştır. Sektördeki sanayi kuruluşlarının çoğu gıda (un, şeker, süt ürünleri, meşrubat, balık), inşaat ve yapı malzemeleri (çimento, seramik, mermer, demirçelik), metaller (alüminyum, bakır, çelik), kimyasal maddeler (kükürt, gübre), elektrik malzemeleri, mobilya, plastikler (pvc, mutfak eşyaları) ve hazır giyim üretimi yapan orta ölçekli sanayi kuruluşlarıdır.

Ülkede büyük ölçekli üretim faaliyetini, petrol ve petrokimya, enerji (Dubai Petroleum-Dubai), Alüminyum (Dubai-Dubai), seramik (RAK Ceramics-Ras Al Khaimah), ilaç (Julphar-Ras Al Khaimah) tesisleri oluşturmakta, bunların da sahibi ilgili Emirlik/Emirlik şirketleri olmaktadır. Dubai Aluminium, dünyanın ilk 10 alüminyum üreticisi arasındadır. Üretimin büyük kısmını ihraç etmektedir. Sharjah’ta KOBİ düzeyinde üretim tesisleri bulunmaktadır.

“Mubadala Development Company”, Abu Dhabi’nin sanayi temelini genişletilebilmesi açısından önem arz etmektedir. Dubai hizmet sektörünün ve teknolojinin merkezi olmayı hedeflerken, Abu Dabi, rekabet gücü yaratan sektörlerin (ucuz enerji ve iş gücü kaynaklarına erişimin kolay olmasının da etkisiyle) ağır sanayi ve imalat sektörleri olduğuna inanmaktadır.

Öte yandan, ülkemizin Birleşik Arap Emirlikleri başkenti Abu Dhabi’de sıfırdan yaptığı ilk sabit sermaye yatırımı 30 milyon dolarlık peynir işleme tesisi ile Yaşar Topluluğu tarafından gerçekleştirilmiştir. Topluluğun Pınar markasıyla BAE’deki şirketi olan Hadaf Food LLC’nin Khalifa Organize Sanayi Bölgesi Abu Dhabi (KIZAD) bölgesinde yaptığı yatırım, aynı zamanda BAE’deki ilk peynir işleme fabrikası olma özelliği taşımaktadır. 20 bin metrekare üzerine kurulu tesiste yılda 30 bin tonun üzerinde muhtelif krem peynir çeşitlerinin üretilmesi planlanmaktadır.

C) Hizmetler

İnşaat ve emlak sektörü: BAE ekonomisi içinde petrol ve ticaretten sonra, üçüncü büyük sektör konumundadır. BAE inşaat sektörünü, Dubai ve Abu Dhabi Emirlikleri belirlemekte olup; her iki Emirlik ülkenin büyümesinin de itici gücüdür. BAE’nin hizmet sektörü, özellikle havayolu ve denizyolu ile ulaşım, telekomünikasyon ve turizm alanlarında da hızlı bir şekilde gelişmektedir.

Ulaştırma: BAE’nin liman altyapısı da oldukça gelişmiş düzeydedir. Dubai’deki Jebel Ali ve Port Rashid Limanları’na, bölge ülkelerinden ve diğer ülkelere çok büyük hacimli kargolar yavaşmaktadır. Jebel Ali Serbest Bölgesi’nin başarısı da limanların performansına katkıda bulunmaktadır. Diğer deniz limanları; Abu Dhabi (Mina Zayed, Khalifa Port) Limanları, Sarjah Konteyner Terminali ve Khor Fakkan Konteyner Terminali ile Fujairah Limanı ve Ras al Khaimah (Mina Saq) Limanıdır.

Abu Dhabi, Dubai, Sharjah ve Ras-al Khaimah Havaalanları başlıca uluslararası yolcu havalimanlarıdır. Ayrıca, Dubai’de Jebel Ali’de bir uluslararası kargo havaalanı da faaliyettedir.

2009 yılı sonunda Dubai’de metrosunun açılması ile birlikte ilk defa bir şehir içinde demiryolu ağı oluşmuş bulunmaktadır.

D) Madencilik

Petrol harici ekonomisinde çeşitlendirme politikası izleyen BAE için ulusal madencilik sektörü potansiyel üretim alanlarından biri haline gelmiştir. BAE hükümeti maden sektöründe geleneksel yöntemler yerine en ileri teknolojileri ve en iyi bilimsel metodolojiyi benimsemiştir. Birleşik Arap Emirlikleri'nde çıkarılan mineraller, alçı ve bakır madenlerinden değerli taş ve metallerin çıkarılmasına kadar oldukça kapsamlıdır. Özellikle Fujairah Emirligi maden ve mineral bakımından zengindir. Kârlı ve geri kazanılabilir kaynaklar arasında, farklı mineraller, tuz ve mermer gelmektedir. Ayrıca taşocağı madenciliği gelişen alanlar arasındadır. Dünyanın dört bir yanındaki kuruluşlar, krom ve değerli metallerin araştırılması ve kullanılması için madencilik sektörüne yatırımlar yapmıştır.

Altın ve pırlanta ise “Dubai Multi Commodity Center'da (DMCC)” BAE'nin ikinci en büyük gelir kaynağını oluşturmaktadır. Madencilik endüstrisinin payının ülkenin toplam gayri safi milli hasılda yıllık olarak artış kaydettiği görülmektedir. Ülkede madencilik faaliyetleri yürütülmek istenilmesi halinde öncelikle gerekli yerel makamlardan çevre izni alınmalıdır. Bu izinle ilgili olarak, bu şirketlerin veya şirketlerin uyması gereken bazı kurallar da bulunmaktadır. Ruhsat izni Emirliklerdeki Department of Economic Development (DED) tarafından verilmektedir.

E) Enerji

Sektörün bünyesinde ham petrol, petrol ürünleri ve doğalgaz yer almaktadır. BAE sahip olduğu petrol ve doğalgaz rezervleri bakımından dünya sıralamasında 6.sırada yer almaktadır. Ham petrolde 105 milyar varil rezerve sahiptir. Halihazırda, OPEC ülkelerinden Suudi Arabistan ve Irak'tan sonra 3. büyük petrol üreticisi olan BAE günlük 3 milyon varil üretime sahiptir. Günlük 3 milyon varil petrolün yaklaşık 1.7 milyonu karadaki, 1.3 milyonu denizdeki sahalardan edinilmektedir. Petrolün %95'i Abu Dhabi Emirligi'nde üretilmektedir. Dubai Emirligi'nin petrol rezervleri 4 milyar, Sharjah Emirligi'nin 1.5 milyar, Ras-al Khaimah Emirligi'nin ise 100 milyon varil civarındadır.

Dünya'daki petrol üreticileri arasında 12. sırada yer alan BAE, küresel ham petrol üretiminin %4'ünü oluşturmakta ve günlük petrol üretiminin yaklaşık 2.2 milyon varilini ihraç etmektedir. ÇHC, Hindistan, Güney Kore ve Japonya, BAE petrolünün en büyük alıcısı olan ülkelerdir.

BAE doğalgazda 273 trilyon kübik fit rezerve sahiptir. S&P verilerine göre BAE'nin günlük doğalgaz işleme kapasitesi 8.6 milyar standart kübik fit olup, anılan miktarın 5.6 milyarı karadan 3 milyarı denizden çıkan gazdan işlenmektedir. Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi (ADNOC) verilerine göre, 217 bin varil sıvılaştırılmış doğalgaz işlenmektedir.

Birçok Körfez ülkesi gibi BAE de yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanma konusuna son yıllarda daha fazla önem vermeye başlamıştır. Özellikle güneş enerjisi de dahil olmak üzere alternatif enerji kaynakları geliştirmek için büyük yatırımlar yapmaktadır. Örneğin, AbuDabi'de ilk yüzer güneş enerjisi santrali projesi tamamlanarak elektrik üretimi planlanmaktadır. Yine, BAE, Arap ülkeleri arasında nükleer enerji santralini uygulamaya koyan ilk ülke olmuştur. BAE'nin Arap Yarımadası'nda ilk nükleer enerji santrali olan Barakah'ın, 4 nükleer reaktör ve 5.600 megawatt kapasiteyle ülkenin elektrik ihtiyacının %25'ini karşılaması hedeflenmektedir.

Diğer yandan, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA)'nın merkezinin Abu Dabi oluşu, Abu Dabi hükümetine ait temiz enerji geliştiricisi olan ve yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji alanında kurulmuş ilke ve tek nitelikteki Masdar Serbest Bölgesinin dünyada sürdürülen birçok güneş enerjisi projesine teknik destek sağlaması BAE'yi bu alanda öne çıkarmaktadır.

Abu Dabi 2030 Enerji Stratejisi: Abu Dabi Enerji Departmanı tarafından 2019 yılındaki 24. Enerji Kongresi kapsamında *"The Abu Dhabi Demand Side Management and Energy Rationalization Strategy 2030"* isimli bir program ilan edilmiştir. Söz konusu program, 2030 yılına kadar elektrik üretimini %22 artırmayı ve su tüketimini %32 azaltmayı öngörmektedir.

Abu Dabi 2030 Ekonomik Vizyonu: Abu Dabi 2030 Ekonomik Vizyonu çerçevesinde, petrol dışı ekonominin 2030 yılında %64 seviyelerine çıkarılması öngörülmektedir. Anılan vizyonun sürdürülebilir ve güçlü bir altyapı ve ekonomik büyümeye ilişkin bölümünde enerji güvenliğinin güçlendirilmesi konusu da yer almaktadır. Bu minvalde, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, nükleer enerji üretimi, etkin ve güvenli ulaştırma/taşıma altyapısının kurulması, enerji sektöründe çalışacak iyi eğitilmiş BAE vatandaşlarının sayısının artırılması planlanmaktadır.

BAE 2050 Enerji Stratejisi: BAE 2017 yılında *"Energy Strategy 2050"* programını açıklamıştır. Söz konusu strateji uyarınca, toplam enerji üretiminin %50'sini temiz kaynaklardan sağlaması, karbon ayakzının %70 oranında azaltılması ve böylece 2050 yılına kadar 700 milyar AED (yaklaşık 191 milyar Dolar) tasarruf edilmesi ve enerji verimliliğinin %40 artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca, anılan strateji uyarınca, enerji altyapısına 2050 yılına kadar 160 milyar Dolar yatırım yapılması planlanmaktadır. Stratejinin öngördüğü 2050 yılı enerji üretim oranları sırasıyla; %44 temiz/yenilenebilir enerji (güneş, rüzgar, çöp), %38 doğalgaz, %12 temiz kömür, %6 nükleerdir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

A) İş Kültürü

BAE'nin resmi dili Arapça olmasına rağmen iş dünyasında ağırlıklı olarak İngilizce konuşulmaktadır. Bu bağlamda, kullanılacak kartvizitin bir yüzünün Arapça diğer yüzünün İngilizce olması yararlıdır. Ayrıca, firma broşür ve diğer promosyon malzemelerinin Arapça ve İngilizce olması etkili tanıtım açısından fayda sağlar.

Kartvizit değişimi sağ veya iki elle yapılırsa, karşı tarafa olan saygıyı gösterir. BAE vatandaşları (Emirati) genelde cep telefonlarını paylaşmak istemezler. Kartvizitte yoksa, ısrarcı olmayacak şekilde cep numarası istenebilir.

Batılıların iş görüşmelerine ve sosyal aktivitelere katılımda dakik olmaları beklenir. Dolayısıyla, olası bir gecikme halinde karşı taraf mutlaka telefonla aranıp, bilgilendirilmelidir. Ancak, Emirater dakiklik konusunda daha esnek olabilmektedirler.

İş görüşmeleri esnasındaki konuşmalar, gelen diğer misafirler ve telefon görüşmeleri nedeniyle kesintiye uğrayabilir. Bu gibi durumları sabırla karşılamak önemlidir.

BAE’de karar süreci yavaş ilerleyebilmektedir. Emirati işadamlarının, iş öncesinde, muhataplarını kişisel olarak da tanımak istemeleri muhtemeldir. Bu çerçevede, iş görüşmeleri öncesinde yapılabilecek uzun sohbetler normal karşılanmalı ve uzun, ayrıntılı iş görüşmelerine hazırlıklı olunmalıdır. Bir iş görüşmesi talebinden önce bir bankadan veya ortak tanıdıktan referans mektubu alınması, talebin kabul edilmesi olasılığını artırır.

İletişim aracı olarak, e-posta yazışmalarının yanı sıra “whatsapp” da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu kapsamda, firma temsilcilerine, telefonla irtibattan önce, whatsapp kanalıyla müsaitlik durumlarının sorulması yararlı olabilir. Pek çok firma temsilcisi telefonuna cevap vermeyebilir ancak whatsapp mesajlarına dönüş daha sıktır.

B) Para Kullanımı

BAE para birimi Birleşik Arap Emirlikleri Dirhemi (AED) olup, 1 Dolar, 3.67 Dirhem olarak çıpalanmıştır. Ancak piyasada Dolar, 3,65 ila 3,66 arasında yerel paraya (Dirhem’e) çevrilebilmektedir. Ülkede kredi kartı ile birlikte çek kullanımı oldukça yaygındır. Özellikle, eğitim ve kira ödemelerinde genellikle çek kullanımı kabul görmektedir.

C) Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

BAE’de vize işlemleriyle ilgili kural ve uygulamalar “Federal Authority for Identity and Citizenship” tarafından yürütülmektedir. Genel itibariyle, ülkede, turistik ziyaret, transit ve iş vizesi kullanılmaktadır.

Turistik ziyaret vizesi için ikamet belgesi sahibi kişilerin ya da ülkede yerleşik/faaliyet gösteren firma ve otellerin veya tur şirketlerinin sponsorluğu gerekmektedir. Vizenin süresi 30 veya 60 gündür. Talep edilmesi halinde toplam 90 güne kadar uzatılabilmektedir.

(<https://u.ae/en/information-and-services/visiting-and-exploring-the-uae/tourist-visa>)

Transit vizesi ise özel bir vize türüdür. Dubai Havaalanı üzerinden başka bir ülkeye transit uçuş yapan yolcular Dubai’de gezmek/konaklamak istemeleri halinde havaalanında düzenlenebilmektedir. 48 veya en fazla 96 saatlik düzenlenebilmektedir.

(<https://u.ae/en/information-and-services/visiting-and-exploring-the-uae/transit-visa>)

D) Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Ülkenin resmi tatilleri; BAE milli günü, şehitleri anma günü, yeni yıl, dini bayramlar (miraç kandili, hicri yılbaşı, ramazan ve kurban bayramları dahil) olarak belirlenmiştir. (<https://u.ae/en/information-and-services/public-holidays-and-religious-affairs/public-holidays>)

BAE’de kamu kurumlarında günlük 7 saatlik çalışma süresi belirlenmiştir. Hafta içi mesai saatleri: Pazar-Perşembe (09.00-16.00) olup, Ramazan ayı boyunca çalışma saatlerinde değişiklikler yapılabilmektedir. Hafta sonu tatil günleri ise Cuma ve Cumartesi olarak belirlenmiştir. (<https://u.ae/en/information-and-services/jobs/working-hours>)

E) Yerel Saat

BAE’de, uluslararası saat dilimi GMT +4 uygulanmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

A) Şirket Türleri

Yabancılar için Emirliklerde ticari faaliyet türleri; “şirket kurmak”, “şube/branch” veya “temsilcilik ofisi/representative office” açmaktır.

B) Şirket Kurma Prosedürü

BAE’de iki farklı yerde şirket kurulması imkanı bulunmaktadır. Emirlikler (şehirler) içinde ya da serbest bölgelerde şirket kurulumu mümkündür. Şirket kurulumu ve yatırıma dair düzenlemeler 2015 yılında çıkarılan Şirketler Kanunu (Law no.2 of 2015 Commercial Companies Law (CCL) ve 2018 yılında çıkarılan no.19 of 2018 Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu kapsamında yürütülmektedir. Söz konusu mevzuata göre tek bir BAE vatandaşının limited şirket kurma hakkı bulunmakta ancak yabancıların BAE’de şirket kurarken karşılaştığı %49’dan fazla pay sahibi olamama kuralı uygulanmaktaydı.

Ancak Nisan 2020’de yürürlüğe giren Karar (no.16 of 2020) ile doğrudan yabancı yatırımlara konu olabilecek ve Karar kapsamında sayılan 122 ekonomik sektör ve faaliyetlerde şirket %100 pay sahipliği ile ilgili bir düzenleme getirilmiştir.

BAE’de şimdiye kadar uzun dönemli faaliyet göstermek isteyen yabancılar tarafından tercih edilen şirketleşme türü, LLC olarak tanımlanan limited şirketlerdir. LLC, (ortaklardan birisi yabancı ise) en az 2, en çok 50 ortakla kurulabilmekte olup, yabancılar şirket hisselerinin en fazla %49’una sahip olabilmektedir. %51 çoğunluk hissesi ise yerel ortağa ait olmak zorundadır. Bu itibarla, BAE’de LLC formunda şirket kurmak isteyen yabancılar, öncelikle piyasada “sponsor” tabir edilen yerli bir ortak bulmak zorundadır. (Yerli ortak, kurulan şirkette %51 paya sahip gözükse de, BAE iş dünyasında alışlageldiği üzere, ortaklar arasında şirket kuruluş sözleşmesi dışında hazırlanan bir kâr payı dağıtım sözleşmesiyle, perde arkasındaki gerçek şirket sahipliğine ilişkin detaylar ortaya konulabilmektedir.)

Abu Dabi veya Dubai’de ticari şirket faaliyeti için Ekonomi Bakanlığı (Department of Economic Development) tarafından ticaret lisansı düzenlenmesi ve bilahare ilgili Ticaret ve Sanayi Odası tarafından da firmanın üyelik kaydının yapılması gerekmektedir. Şirketin iştiğal alanına göre ilgili diğer kamu kurumlarınca tanzim edilen belgelere de ihtiyaç duyulabilmektedir. Şirketin iştiğal alanına göre bazı durumlarda özel izin alınması gereken kurumlar olabilmektedir. Örneğin; İmalat/Sanayi Projeleri için Maliye ve Sanayi Bakanlığı, Müteahhitlik/Mühendislik Danışmanlığı için ise Dubai Belediyesidir.

Nisan 2020’de yürürlüğe giren Karar ile anılan Karar kapsamında belirtilen sektör ve faaliyetlerde tanımlanan koşullar ve belirtilen düzeylerde yapılacak yatırım tutarları karşılanmak kaydıyla, alınacak “Doğrudan Yabancı Yatırım Projesi Lisansı” ile tek kişilik %100 pay sahipli yabancı sermayeli şirket kurulması mümkün kılınmıştır.

Bu itibarla yabancı yatırımcı, Karar’da belirtilen sektörde yatırım yapmak istemesi halinde yetkili otoriteden koşulları karşıladığında dair bir ön onay aldıktan sonra lisans başvurusunda bulunur. 5 günlük bir değerlendirme süresinin ardından alınan onayı müteakip “Doğrudan Yabancı Yatırım (FDI) Lisansı” alınabilmekte ve Ekonomi Bakanlığı nezdinde yapılacak kayıt ile işlemler tamamlanabilmektedir.

Burada önemli olan diğer bir husus ise kurulacak şirket türünün de belirtildiği bir ticaret unvanının yanında "FDI" ibaresinin yer almasıdır. Ülkede mevcut kurulu şirketler de belirli şartları yerine getirmeleri halinde FDI Lisansı olarak şirket üzerinde %100 pay sahibi olabileceklerdir.

Bahsekonu Karar'da sayılan 122 sektör ve ekonomik faaliyetlerin 52'si hizmet sektörüne, 51'i imalat sektörü ve 19'u tarım sektörüne ilişkindir. Anılan sektörlerde lisans alınabilmesi için aranacak başlıca kriterler şu şekildedir: Yüksek katma değerli üretim, yeni teknolojinin kullanımı, Ar-Ge'ye katkı sağlaması ve lisanslamaya dair yetkili otoritenin aradığı koşulları sağlaması.

Şube/Temsilcilik ofisi: Yabancı şirketler, BAE Ekonomi Bakanlığında uygunluk olarak ve isimlerini Bakanlıktaki Yabancı Şirket Tescil kısmına kaydettirerek kendi faaliyet konusuyla sınırlı olmak üzere şube veya temsilcilik açabilmektedir. Bu çerçevede şube, lisans aldığı konuda BAE'de serbestçe faaliyette bulunabilirken, temsilcilik ofisi sadece kendi ülkesindeki ana şirketin ürün ve hizmetlerine ilişkin promosyon/reklam gibi hizmetler ifa edebilmektedir. Şubelerin kendi nam ve hesabına ihracat, ithalat ve iç piyasada satış gibi ticari faaliyetleri yürütmesi mümkün olmamakta, ancak buna yönelik ticari operasyonlar, görüşmeler, anlaşmaların kurulması gibi faaliyetlerde bulunabilmektedirler.

Şube veya temsilcilik açılması için yıllık belirli bir ücret ödemek suretiyle, "yerel bir acenta" (local service agent) istihdam etmek zorunluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, bir BAE vatandaşı ya da %100 hissesi BAE vatandaşına sahip bir şirket, yerel acenta (service agent) olarak atanmaktadır.

Yerel acentalar; şirketin idarisine karışmamakta ve mali konularda herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Görevi kamu ihalelerini takip etmek ve ilgili belgeleri teslim etmek, vize alımı veya işçi kartları çıkartılmasını temin etmek ya da reklam, kampanya ve pazarlama (promotions) faaliyetleri gibi konularda yardımcı olmaktır. Öte yandan, yerel acentanın (local/service agent), ticari acentayla (commercial agent) karıştırılmaması gerekmektedir.

Ticari acenta (commercial agent): BAE'ye ihracat bu ülkede yerleşik bir acente veya distribütör kanalıyla da yapılabilmektedir. Ticari acentenin/distribütörün bir BAE vatandaşı ya da %100 BAE sermayeli bir firma olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, yabancı ortaklı bir BAE firmasının ticari acentelik yapması mümkün değildir. Ticari acentelik sözleşmesinin süreli olması ve Ekonomi Bakanlığınca tescil edilmesi gerekmektedir. Acentelik sözleşmesinde; ürünün adı, verilecek hizmet, sözleşmenin başlangıç tarihi, geçerlilik süresi ve sözleşmeyi süresinden önce sona erdirecek özel şartlar ile acentenin ülkedeki yetki bölgesinin (tüm BAE olacağı gibi sadece bir Emirlik de olabilmektedir.) belirtilmesi gerekmektedir.

BAE'ye ihraç edilen bir malın pazardaki başarısı, pazarın koşullarını ve tüketicinin alışkanlıklarını iyi bilen ticari acenta veya distribütörün pazarlama ağının yaygınlığı ve etkinliği ile doğru orantılıdır. Bu yüzden acenta seçimi oldukça önemlidir. Dolayısıyla, acentalık anlaşması öncesinde ilgili firmanın BAE pazarındaki performansının gözlenmesi genelde tercih edilen bir yoldur.

Serbest bölgelerde şirket kurulması: Ülkede uygulanan en başarılı ekonomik kalkınma ve yabancı sermaye çekme politikalarından birisi serbest bölgelerin geliştirilmesi olmuştur. 50 yıl vergi muafiyeti ve yerel ortağa ihtiyaç duymadan %100 yabancı sermayeli şirket kurma avantajı söz konusudur. Yerel sponsor görevi, serbest bölge idaresi tarafından yerine getirilmektedir.

Şirket kuruluş tescil işlemleri serbest bölge idaresinde yapılmaktadır. Serbest Bölge İdaresi, iş ile ilgili olarak yerel idare ile olan ilişkilerin koordinasyonunu sağlamaktadır. Bu işlemler; vize işlemleri, yasal ve konsolosluk işlemleri, göçmenlik işlemleri, sağlık kartlarının çıkarılması, ehliyet ve araba kaydı ve iletişim gibi konuları içerebilir. Her serbest bölgenin kuruluş izinleri, masrafları ve kira bedelleri farklıdır.

Serbest bölgede kurulu bir firma, dış piyasadan satın aldığı bir ürünü Emirlik içine satmak istemesi durumunda da, yine Emirlik içinde yerleşik bir acenta tayin etmek zorundadır. Serbest bölgeler üçüncü ülke olarak değerlendirilmektedir.

Ülke genelinde 45 serbest bölge bulunmaktadır. Bunların içinde en gelişmiş olanı ise 1985 yılında Dubai'de kurulan Jebel Ali Serbest Bölgesi'dir. Serbest bölgedeki sanayi yatırımlarının büyük kısmı, hafif sanayi ve son aşama montaja yöneliktir. Ayrıca birçok yabancı şirket bu serbest bölgeyi (çevre ülkelere yönelik re-export/transit sevkiyat için) ana dağıtım merkezi olarak kullanmaktadır.

Ayrıca, Abu Dhabi, Sharjah, Ras al Khaimah, Fujairah, Ajman ve Umm al-Qaiwain Emirliklerinde de aktif serbest ticaret bölgeleri bulunmaktadır.

C) Sigorta

BAE'de sigortacılık sektörü düzenleme ve denetleme yetkisi Federal Sigorta Otoritesine verilmiştir. Ülkede geçerli sigorta türleri; hayat, sağlık, konut sigortası ve mali sorumluluk sigortasıdır. (<https://u.ae/en/information-and-services/finance-and-investment/insurance>)

D) Bankacılık Mevzuatı

Merkez Bankasının 2019 yılı sonu itibarıyla; aktifler toplamı yaklaşık 121 milyar\$, uluslararası toplam rezervi ise yaklaşık 107 milyar\$ seviyesinde gerçekleşmiştir.

BAE Bankacılık sektörü, Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) içinde aktif toplamı (841 milyar Dolar) en büyük olanıdır. Merkez Bankası raporuna göre, ülkede 21 yerli ve 38 yabancı üzere toplam 59 banka faaliyet göstermektedir. Bankaların 49'u ticari banka statüsünde olup, bunlardan 6'sı KİK ülkelerinin temsilcilik ofisini teşkil etmektedir. İslami finans alanında 10 banka yer almaktadır.

Ticaret bankalarının yanısıra piyasada İslami bankalar da (Abu Dhabi/Dubai/Sharjah/Emirates Islamic Bank vd) hizmet vermektedir. "Sukuk" adı verilen İslami tahviller, BAE piyasasında alınıp satılmakta, geleneksel bankalar da İslami bankacılık taleplerine cevap verebilmek amacıyla bünyelerinde İslami bankacılık departmanları oluşturmaktadır. Ülkede uluslararası döviz (sermaye ve kar transferi dahil) serbest olup, uluslararası ödemelerde akreditif açılması mümkündür

E) Vizeler

İş/çalışma Vizesi: Yabancıların uzun dönemli vize almasına olanak sağlamaktadır. BAE’de iş kurmak isteyen ve ülkede yerleşik iş geliştirme merkezleri tarafından aday gösterilen iş adamları için vizeye başvuru yapabilmektedir. 6 ay süreli verilmektedir. <https://u.ae/en/information-and-services/visa-and-emirates-id/types-of-visa/business-visa>

BAE’de ikamet ve çalışma izni konusunda kefalet sistemi uygulanmaktadır. Yabancılar ancak bir vatandaşın veya bir kurumun kefaletine dayanarak ikamet etmekte veya çalışabilmektedirler. Kefil bir BAE vatandaşı veya şirket olabileceği gibi belirli şartları karşılayan yabancı işçiler kendi aile fertlerine ikamet izni çıkarmak için kefil olabilmektedirler. Kefil olabilecek kişiler/kurumlar aşağıda belirtilmiştir:

- BAE vatandaşları.
- BAE kamu kurum ve kuruluşlar (federal ve yerel).
- BAE kamu şirketleri.
- BAE kanunlarına istinaden kurulan özel şirketler.
- Yabancı şirketlerin BAE kanunlarına göre kurulan şubeleri.
- Serbest bölgelerde %100 yabancı sermayeli şirketler.

BAE’de yabancılar açısından herhangi bir iş güvencesi mekanizması uygulanmamakta ve ayrıca asgari ücret uygulaması da bulunmamaktadır. Bir yabancıнын ülkede bulunması ancak bir iş sözleşmesine, yatırımcı olmasına veya çalışan bir aile ferdinin kefaletinde ikamet etmesine bağlıdır. Bu şartları yerine getirmeyen yabancılar ülkeyi 30 gün içerisinde terk etmek zorundadır. (Çalışma ve ikamet izinlerinden sorumlu kurumlar; İnsan Kaynakları ve Emirliklileştirme Bakanlığı (www.mohre.gov.ae) ve İçişleri Bakanlığıdır (<https://www.moi.gov.ae/en/default.aspx>))

İkamet izni: Süresiz ikamet hakkı bulunmamakla birlikte, süresiz ikamet ile vatandaşlık da verilmemektedir. 65 yaş ve üzeri yabancılar çok özel yeteneklere sahip değillerse, çalışma ve ikamet izni alamamakta ve sonuç olarak ülkeyi terk etmektedirler.

Ülkede çalışanların maaşlarının belirli döviz büroları ve bankalar üzerinden ödenmesi gerekmektedir. Bu uygulama, çalışanların maaş ödemelerini kayıt altına almaktadır. Sendikal örgütlenme bulunmamaktadır.